

ЗАКОН ЗА ИНСПЕКЦИЈАТА НА ТРУД

(„Службен весник на Република Македонија” бр. 35/97, 29/02, 36/11, 164/13, 44/14, 33/15, 147/15 и 21/18)

Член 1

Со овој закон се уредуваат организацијата и работата на Државниот инспекторат за труд (во натамошниот текст: Инспекторат) кој врши инспекциски надзор над примената на законите и другите прописи за работни односи, вработување и заштита при работа и на колективните договори, договорите за работа и другите акти, со кои се уредуваат и остваруваат правата, обврските и одговорностите на работниците и работодавците во областа на работните односи, вработувањето и заштитата при работа, како и инспекциски надзор над вршењето на нерегистрираната дејност.

Член 2

Како "работи на инспекцискиот надзор", во смисла на овој закон, се сметаат управните и други мерки, кои во согласност со закон ги преземаат инспекторите на труд во вршењето на инспекцискиот надзор.

Како "пропис", во смисла на овој закон, се смета секој закон и подзаконски акт, колективен договор, договор за работа како и други акти на работодавецот со кој се утврдени правата, обврските и одговорностите од областа на работните односи, вработувањето и заштита при работа.

Член 3

Инспекторатот е орган во состав на Министерството за труд и социјална политика.

Инспекторатот има својство на правно лице, со сопствена буџетска сметка како буџетски корисник од прва линија, самостојно спроведува постапки за вработување согласно со закон и одлучува за правата и обврските од работен однос.

Со Инспекторатот раководи директор на Државниот инспекторат за труд.

Член 3-а

Со Инспекторатот раководи директор.

Директорот на Инспекторатот го именува и разрешува Владата на Република Македонија.

Мандатот на директорот трае четири години, со можност за уште еден мандат.

За именување на директор се објавува јавен оглас во три дневни весници кои се издаваат на целата територија на Република Македонија од кои еден од весниците што се издаваат на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.

За директор може да биде именувано лице кое ги исполнува следниве услови:

- 1) е државјанин на Република Македонија;
- 2) во моментот на именувањето со правосилна судска пресуда не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност;
- 3) има стекнати најмалку 300 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен;
- 4) има минимум пет години работно искуство во струката и
- 5) поседува еден од следниве меѓународно признати сертификати или уверенија за активно познавање на англискиот јазик не постар од пет години:

- ТОЕФЕЛ ИБТ најмалку 74 бода,
- ИЕЛТС (IELTS) - најмалку 6 бода,
- ИЛЕЦ (ILEC) (Cambridge English: Legal) - најмалку Б1 (B2) ниво,
- ФЦЕ (FCE) (Cambridge English: First) - положен,
- БУЛАТС (BULATS) - најмалку 60 бода и
- АПТИС (ARTIS) - најмалку ниво Б2 (B2).

Директорот изготвува предлог на годишна програма за работа на инспекторатот и истата ја доставува до Инспекцискиот совет, најдоцна до 31 октомври во тековната година за следната година.

Директорот ја донесува годишната програма за работа на инспекторатот во рок од седум дена од денот на приемот на согласноста од ставот 3 на овој член, односно најдоцна до 10 декември во тековната година доколку Инспекцискиот совет не ја разгледа и не достави согласност, односно забелешки во рокот предвиден во ставот 3 на овој член.

Врз основа на донесената годишна програма директорот подготвува квартални планови за работа на секој инспектор кои збирно ги доставува на разгледување до Инспекцискиот совет најдоцна две недели пред почетокот на следниот календарски квартал и тоа до 15 декември за првиот квартал од следната година, до 15 март за вториот, до 15 јуни за третиот, односно до 15 септември за четвртиот квартал во тековната година.

Во кварталните планови за работа за секој инспектор директорот задолжително го внесува бројот на планирани надзори во следните три месеци, како и степенот на сложеност на секој од надзорите.

Врз основа на кварталните планови, за секој инспектор директорот подготвува месечен план за работа, кој план содржи и распоред на надзори по датуми и по субјекти на надзор.

Директорот најдоцна две недели од почетокот на тековниот календарски квартал за претходниот до Инспекцискиот совет збирно доставува квартални извештаи за работата на секој инспектор и тоа до 15 јануари за четвртиот квартал од претходната година, до 15 април за првиот квартал, до 15 јули за вториот, односно до 15 октомври за третиот квартал во тековната година.

Директорот најдоцна до 1 март во тековната година до Инспекцискиот совет доставува годишен извештај за работата на инспекторатот за претходната.

Член 4

Инспекторатот обезбедува единствено спроведување на прописите и мерките од областа на работните односи и заштита при работа, и прописите од областа на забрана и спречување на вршењето на нерегистрираната дејност и е одговорен за нивното спроведување во рамките на својата надлежност.

Инспекторатот се грижи за унапредување на инспекцискиот надзор и за стручно усовршување на инспекторите.

Член 5

Работите на инспекцискиот надзор во рамките на надлежностите на Инспекторатот утврдени со закон, непосредно ги вршат државни инспектори на труд (во натамошниот текст: инспектор).

На инспекторот не може да му се доверат други работи кои ќе бидат пречка за вршење на неговата основна работа или на било кој начин ќе му наштетат на угледот и непристрасноста во вршењето на неговата функција.

Член 6

Инспекторот е самостоен во вршењето на инспекцискиот надзор и во преземањето на управни и други мерки утврдени со закон.

Член 7

Овластувањето за вршење инспекциски надзор инспекторот го докажува со легитимација.

Легитимацијата на инспекторот ја издава министерот за труд и социјална политика.

Образецот на легитимацијата на инспекторот и начинот на нејзиното издавање го пропишува министерот за труд и социјална политика.

Член 8

Инспектор може да биде лице кое:

- е државјанин на Република Македонија,
- е полнолетно,
- има општа здравствена способност,
- не му е изречена казна со правосилна судска пресуда за забрана на вршење на професија, дејност или должност,
- има стекнати најмалку 300 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен - правен, машински, градежен, архитектонски, електро, технолошки факултет и факултет за заштита при работа, што се докажува со уверение,
- има пет години работно искуство во струката по дипломирањето,
- ги исполнува другите услови утврдени во актот за систематизација на работните места,
- поседува меѓународно признат сертификат за работа со компјутерски програми за канцелариско работење, и тоа еден од следниве:
 - 1) Certiport: IC3 GS4 Key Applications - положен;
 - 2) Microsoft: MOS Word или MOS Excell - положен или
 - 3) ECDL: Core - положен,
- има добиено позитивно мислење за соодветност за работното место преку полагање на психолошки тест и тест за интегритет, согласно со прописите кои се однесуваат на државните службеници и
- има лиценца за инспектор од областа на надлежноста на инспекциската служба.

Член 9

Во постапката при вршење инспекциски надзор ќе се применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка, Законот за инспекцискиот надзор и Законот за забрана и спречување на вршење на нерегистрирана дејност, доколку со овој закон поинаку не е уредено.

Инспекторот е одговорен ако пропушти да изврши обврски или да преземе мерки, кои по законот биле должен да ги изврши, односно преземе, во постапката на надзорот.

Инспекторот не смее да врши надзор кај работодавецот каде што тој или член на неговото потесно семејство е сопственик или сосопственик, член на управниот одбор, директор или каде што тој или член на неговото потесно семејство имаат материјален или друг интерес.

Член 10

Во вршењето на работите на инспекцискиот надзор, инспекторот е овластен, во секое време на денот и ноќта, да влезе во просториите на работодавецот, без претходно најавување и без оглед на работното време на работодавецот.

Веднаш по влегувањето, инспекторот е должен, за своето присуство да го извести раководниот орган, односно законскиот застапник или друг овластен работник на работодавецот, доколку истите се присутни во просториите на работодавецот. Отсуството на тоа лице не може да биде пречка за вршење на инспекциски надзор.

Работодавецот е должен, на инспекторот да му овозможи непречено вршење на надзорот и на негово барање да му даде односно да му достави на определено место и во определено време, списи, акти, информации и други податоци, потребни за вршење на инспекцискиот надзор.

Член 11

Во вршењето на инспекцискиот надзор, инспекторот има право да влегува и да ги прегледува сите работни простории и работни места и да направи увид во сите делови на техничко-технолошкиот процес на трудот, на средствата за работа, на заштитните средства и опрема, на условите за работа, на деловните книги, исправите, договорите и другите документи и акти на работодавецот.

Во постапката на инспекцискиот надзор, инспекторот е овластен да прибира потребни податоци и информации, да зема изјави од работници, да издава усмени и писмени наредби и по потреба да побара асистенција од надлежен државен орган.

Инспекторот е овластен, во постапката на инспекцискиот надзор да бара лични исправи (лична карта, пасош и слично) од лицата затекнати на работа кај работодавецот, кои се должни бараните исправи да ги дадат на увид.

Усмената наредба треба да биде записнички констатирана и по истата, во рок од 24 часа, мора да се донесе решение.

Член 12

Инспекторот може привремено да земе документација на работодавецот која е потребна за обезбедување на доказите и утврдување на фактичката состојба во областа за која се врши надзор.

Одземената документација во смисла на став 1 од овој член може да се задржи најмногу осум дена.

При одземањето на документацијата, инспекторот ќе му издаде на работодавецот потврда, во која е назначена одземената документација и рокот на нејзиното враќање.

Член 13

Инспекторот е должен најмалку еднаш годишно да изврши инспекциски надзор над примената на прописите за работни односи и заштита при работа кај работодавците во областа на индустријата, трговијата, градежништвото, земјоделството, шумарството, сообраќајот, комуналните дејности, занаетчиството, угостителството и во училишните и факултетските работилници и лаборатории за практична настава, а кај другите работодавци, според програмата за работа, најмалку еднаш во три години.

Член 13-а

Инспекторатот во функција на вршење на инспекциски надзор соработува и користи податоци од евиденцијата на други органи и институции.

Член 14

Инспекторот е должен да состави записник за извршениот инспекциски надзор кој содржи податоци, особено за денот и часот на инспекцискиот надзор, работодавецот, констатираната состојба и изречените мерки.

Примерок од записникот за извршениот инспекциски надзор му се предава односно доставува на работодавецот.

Инспекторот е должен, податоците за извршениот инспекциски надзор и за преземените мерки да ги запише во книгата за надзор.

Книга за надзор набавува работодавецот кој е должен да ја чува во секој објект каде што ја врши својата дејност.

Образецот на книгата за надзор и начинот на нејзиното водење го пропишува министерот за труд и социјална политика.

Член 15

Инспекторот е должен, во текот на траењето и по престанокот на неговата функција, да ги чува како службена тајна сите податоци што ги дознал при вршењето на надзорот, кои со пропис или со општ акт на работодавецот се утврдени како државна, воена, службена или деловна тајна, податоците за работникот кој ја поднел пријавата за сторените повреди на прописите, како и податокот дека надзорот се презема и врши врз основа на пријава.

Работодавецот е должен, при вршењето на инспекцискиот надзор, да го предупреди инспекторот за тоа што се смета во прописите, односно неговите акти за државна, воена, службена и деловна тајна.

Член 16

Инспекторот е должен да го земе во постапка секое барање на работникот заради остварување, односно заштита на правата од работниот однос и заштита при работа.

Барањето од став 1 на овој член, работникот може да го поднесе писмено или да го изјави усмено пред инспекторот.

Инспекторот е должен, на подносителот на барањето, да му достави писмено известување за утврдената состојба.

Инспекциска заштита, односно интервенција во согласност со одредбите на овој закон може да побараат и лицата пријавени на јавен оглас заради вработување.

Член 17

Во согласност со закон заради отстранување на утврдените неправилности инспекторот има право и обврска на субјектот на надзорот:

- 1) да му укаже на утврдените неправилности и да определи рок за нивно отстранување;
- 2) да му нареди да преземе соодветни мерки и активности во рокот кој ќе го определи инспекторот и
- 3) да забрани работа во работна просторија, на дел од техничка технолошка целина, на одделно работно место или на орудие за работа.

Член 18

Кога во согласност со закон, инспекторот со решение ќе ја забрани работата на работодавецот во целина, во негов дел кој претставува техничко-технолошка целина, на одделно работно место или на орудие за работа на механизирани погон, ќе изврши запечатување на истите.

Запечатувањето на став 1 на овој член се означува со жиг на инспекцијата на труд.

Содржината и формата на жигот ја определува министерот за труд и социјална политика.

Заради отстранување на утврдените неправилности и недостатоци, поради кои е изречена забраната за работа, по писмено барање на работодавецот, инспекторот ќе изврши отпечатување на работните простории и места, односно на орудјата за работа на механизирани погон.

Член 19

Против решението на инспекторот за труд може да се изјави жалба во рок од осум дена од денот на приемот на решението.

По жалбата против решението на инспекторот одлучува Државната комисија за одлучување во втор степен во областа на инспекцискиот надзор и прекршочна постапка.

Против конечното решение на инспекторот на трудот, донесено по барање на работник за одложување од извршување на конечна одлука на работодавачот, за која се води работен спор пред надлежен суд, не може да се поведе управен спор.

Член 20

Ако повредата на прописот претставува прекршок или кривично дело, инспекторот е должен до надлежниот орган да поднесе барање, односно пријава за поведување на соодветна постапка.

Органот на кој му е поднесено барањето, односно пријавата од став 1 на овој член е должен, за својата одлука да го извести инспекторот.

Кога инспекторот ќе утврди повреда на пропис од надлежност на друг орган, должен е за тоа да го извести надлежниот орган.

Член 21

Врз основа на известување за смртен случај, колективна повреда и потешка повреда на работа, како и за недостатоци во примената на прописите за заштита при работа кои ја загрозуваат или би можеле да ја загрозат безбедноста на работниците при работа, инспекторот е должен веднаш да изврши увид на лице место заради преземање на соодветни мерки.

Упатство за вршење на увид на смртни случаи, колективни и потешки повреди на работа, донесува министерот за труд и социјална политика.

Инспекторот е должен да го извести директорот на Државниот инспекторат за труд за секој смртен случај, колективна повреда и потешка повреда на работа, веднаш по нивното случување.

Член 22

Глоба во износ од 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок работодавецот ако:

- 1) го спречи, односно попречува инспекторот на труд во вршењето на работите на инспекцискиот надзор (членови 10, 11 и 12) и
- 2) не набави книга за надзор и не ја чува во секој објект каде што ја врши дејноста (член 14 став 4);

3) ги отпечати запечатените работни простории, работни места или орудија за работа на механизирани погон на работодавецот (член 18 ставови 1 и 2).

Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за работодавачот ќе му се изрече за прекршокот од ставот 1 на овој член на одговорното лице кај работодавачот.

Глоба во износ од 400 до 600 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на физичкото лице кое самостојно врши дејност или професија за прекршокот од ставот 1 на овој член.

За прекршокот од став 1 на овој член, на одговорното лице кај работодавачот ќе му се изрече и мерка забрана на вршење на професија, дејност или должност од најмалку три дена до најмногу 30 дена. Забраната на вршење на професија, дејност или должност може да се замени со паричен надоместок, само во случај кога прекршокот е сторен за прв пат. Паричниот надоместок претставува двоен износ од износот на одмерената глоба, кој сторителот е должен да го плати во рок од три дена од денот кога му е определен во решението.

Член 22- а

Одмерувањето на висината на глобата за правното лице се врши согласно Законот за прекршоците.

Член 22 –б

За прекршоците од членот 22 од овој закон, прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува надлежниот суд.

Член 23

Министерот за труд и социјална политика, во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон, ќе ги пропише:

- образецот на легитимацијата на инспекторот на труд;
- образецот на книгата за надзор и начинот на нејзино водење и чување;
- упатство за вршење увид на смртни случаи, колективни и потешки повреди на работа и
- содржината и формата на жигот.

Член 24

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за инспекцијата на трудот ("Службен весник на СРМ" број 31/85, 51/88, 23/90, 17/91 и "Службен весник на Република Македонија" број 32/93), освен одредбите од членовите 16, 17, 18, 19 и 26 став 3.

Член 25

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".